

QUY TRÌNH XÂY DỰNG BÀI GIẢNG KINH TẾ CHÍNH TRỊ HƯỚNG ĐẾN MỤC TIÊU GẮN LÝ LUẬN VỚI THỰC TIỄN Ở CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG, ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Đỗ Thị Ngân¹

Tóm tắt. Xác định mục tiêu bài học, xác định quy trình xây dựng bài giảng đối với môn kinh tế chính trị nhằm quán triệt nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn trong giảng dạy môn kinh tế chính trị tạo được hiệu quả trong hoạt động giảng dạy phù hợp với nguyên tắc dạy học ở các trường cao đẳng, đại học hiện nay đó là “Học đi đôi với hành”, “Giáo dục gắn liền với thực tiễn lao động sản xuất”.

Từ khóa: Bài giảng; Giảng dạy; Kinh tế chính trị; Lý luận; thực tiễn.

1. Đặt vấn đề

Môn kinh tế chính trị là một môn học trừu tượng và có tính khái quát cao, nên việc quán triệt nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn có ý nghĩa quan trọng, giúp người học có tư duy biện chứng giữa kiến thức lý luận và thực tiễn của bộ môn, tạo hứng thú học tập, từ đó hình thành ở người học thái độ học tập đúng đắn và yêu thích môn học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quy trình thiết kế bài giảng

Trong quá trình giảng dạy, việc xác định nội dung kiến thức, mục tiêu bài học có vai trò quan trọng cực kỳ lớn trong khâu xây dựng bài giảng. Hơn nữa, xây dựng bài giảng điện tử lại càng quan trọng. Bởi vì bài giảng điện tử là để trình chiếu, sinh viên nhìn qua đó có thể nắm được linh hồn của bài giảng. Có thể nói, quy trình thiết kế bài giảng theo hướng vận dụng nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn là phải làm nổi bật các hoạt động dạy và hoạt động học theo những mục bài cụ thể bài học. Do đó, quy trình thiết kế bài giảng bao gồm những nội dung sau:

Thứ nhất, xác định mục tiêu bài học

Mục tiêu bài học được xem như mô hình và kết quả mà sinh viên cần đạt được sau khi học xong, gồm các yếu tố kiến thức, kỹ năng, thái độ. Xác định được mục tiêu bài học sẽ giúp người dạy thiết kế được các hoạt động dạy và hoạt động học, lựa chọn được phương pháp, phương tiện để thực hiện mục tiêu bài học.

Trong mỗi bài giảng, khâu đầu tiên giảng viên phải xác định được mục tiêu bài học. Xác định mục tiêu bài học thực chất là trả lời câu hỏi: Sau khi học xong bài học này sinh viên biết được

Ngày nhận bài: 17/10/2019. Ngày nhận đăng: 12/12/2019.

¹Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Tài nguyên Môi trường;

e-mail: ngandothi@gmail.com.

những gì, vận dụng được gì vào cuộc sống? Hiểu được những gì xung quanh cuộc sống khi học xong bài học... Đối với người học, các mục tiêu bài học cụ thể sẽ giúp cho sinh viên chủ động trong việc xây dựng kế hoạch học tập của bản thân và do đó việc học sẽ trở nên tích cực hơn. Mục tiêu bài học được xác định là tốt khi đảm bảo hai chức năng chỉ đạo việc tổ chức dạy học và là chuẩn để đánh giá khách quan kết quả dạy học. Do đó, mục tiêu bài học phải đảm bảo yêu cầu lôgic, chính xác thực hiện được và đo lường được.

Thứ hai, phương pháp, phương tiện và tài liệu

Phương pháp: Để vận dụng nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn đạt kết quả cao, giảng viên cần lựa chọn các phương pháp dạy học phù hợp, đây là một khâu quan trọng, song cần phải xác định được phương pháp chủ đạo để việc vận dụng nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn được dễ dàng và hiệu quả hơn. Các phương pháp dạy học phải được kết hợp linh hoạt, hài hòa giữa các phương pháp dạy học tích cực vào nội dung bài giảng, phù hợp với đặc điểm của sinh viên và điều kiện của nhà trường. Ngoài phương pháp thuyết trình là chủ đạo, trong bài giảng Kinh tế chính trị giảng viên cần vận dụng một số phương pháp như: phương pháp kể chuyện; phương pháp đóng băng; phương pháp thảo luận nhóm; phương pháp nêu vấn đề... .

Phương tiện: Phương tiện dạy học, đó là những sự vật, hiện tượng có thể tham gia làm trung gian để người dạy và người học tác động vào đối tượng dạy học. Phương tiện dạy học chủ yếu là các loại hình mô hình, sơ đồ, số liệu thống kê, hình ảnh tư liệu, trực quan, v.v. Giảng viên cần phải xác định rõ và chuẩn bị phương tiện dạy học chu đáo, đảm bảo sử dụng thành thạo để các phương tiện dạy học phát huy hiệu quả cao. Đặc biệt là vốn kiến thức về tình hình kinh tế, chính trị, khả năng lôi cuốn sinh viên vào tình hình thực tế, đây chính là phương tiện dạy học hiệu quả nhất. Trong môn kinh tế chính trị, khi giảng về hàng hóa tiền tệ, hay khi giảng về học thuyết giá trị thặng dư cũng có thể cho sinh viên đi thực tế tại các siêu thị, khu chợ lớn, trung tâm thương mại... .

Tài liệu: Trên cơ sở những tài liệu được phân chia theo vấn đề, đề mục của môn học, giảng viên lựa chọn những tài liệu cần thiết, tiêu biểu nhất, có mối liên hệ nội tại với nội dung bài giảng. Tài liệu cho môn học kinh tế chính trị rất phong phú đa dạng, nhưng chủ yếu là giáo trình đối với người dạy và người học. Ngoài ra còn có các tài liệu nghiên cứu chuyên môn, các tác phẩm kinh điển, các tài liệu mạng internet, tài liệu trực quan khi giảng về hàng hóa, về tiền tệ... v.v.

2.2. Hoạt động dạy học

Lôgic của quá trình dạy học bao gồm nhiều bước, nhiều khâu, có thể thiết kế hoạt động dạy học trên lớp theo các bước sau:

Bước 1: Kiểm tra bài cũ

Kiểm tra nhằm đánh giá kết quả học tập bài cũ, nắm bắt thông tin phản hồi chuẩn bị tâm thế chủ động cho người học bắt đầu bài mới. Do đặc thù của từng bài học, giảng viên có thể kiểm tra hoặc không, thông thường được thực hiện đan xen trong quá trình dạy bài mới bằng các câu hỏi tái hiện, phân tích, đánh giá. Kiểm tra bài cũ là khâu quan trọng để đánh giá xem người học tiếp thu bài trước đến đâu., đồng thời cũng là một khâu quan trọng để người học có tâm lý sẵn sàng, chủ động cho bài mới.

Bước 2: Giới thiệu bài mới

Đây là hoạt động có vai trò quan trọng trong việc gợi mở, kích thích, sự chú ý, tính tích cực chủ động của người học vào việc thực hiện nhiệm vụ học tập. Giới thiệu bài giảng cần đạt yêu cầu:

Kết nối bài cũ, khái quát mục tiêu bài mới trong sự liên hệ với các sự vật, hiện tượng diễn ra trong thực tiễn.

Bước 3: Dạy bài mới

Đây là bước có vai trò quyết định đối với thành công của bài giảng. Đây là phần giúp cho người học tự trang bị tri thức chuyên sâu; hình thành kỹ năng, kỹ xảo; thái độ hành vi đúng đắn thông qua hoạt động. Do vậy, trong bước này, người dạy nên xuất phát từ nội dung bài học, lựa chọn phương pháp, phương tiện dạy học, để thiết kế các hoạt động dạy và học tương ứng với từng nội dung cụ thể. Như thế, ứng với nội dung bài học và từng đơn vị kiến thức, việc thiết kế phải đầy đủ các phần như: Thời gian thực hiện, phương pháp, phương tiện hoạt động của giảng viên, hoạt động của sinh viên, dự kiến các tình huống khi thực hiện bài giảng.

Bước 4: Củng cố, luyện tập

Trong nội dung này, yêu cầu giảng viên cần phải dành thời gian để củng cố, tổng kết lại kiến thức đã học, khái quát toàn bộ nội dung của bài giảng một cách có hệ thống theo một logic gắn với mục tiêu bài giảng; nhấn mạnh nội dung trọng tâm của bài giảng. Củng cố kiến thức cần liên hệ với thực tiễn, rút ra ý nghĩa học tập, đồng thời phải đưa ra tình huống, các câu hỏi, bài tập, v.v, để hướng người học tiếp tục đi sâu nghiên cứu, tìm hiểu.

Đây là khâu rất cần thiết, việc củng cố này nhằm giúp cho sinh viên thấy được tổng thể nội dung bài học, thấy được mối quan hệ biện chứng giữa các đơn vị kiến thức, lưu ý các kiến thức trọng tâm. Do vậy, sinh viên ghi nhớ dễ dàng hơn, sâu sắc hơn những tri thức vừa lĩnh hội.

Bước 5: Hướng dẫn học tập ở nhà

Đây là bước cuối cùng trong quá trình thiết kế nội dung dạy học. Trước khi kết thúc nội dung bài học, giảng viên thường nhận xét tình hình giờ học, hướng dẫn sinh viên thực hiện các công việc tiếp theo như học tập ở nhà (học bài, chuẩn bị bài mới). Tùy theo nội dung từng bài, giảng viên yêu cầu hoặc hướng dẫn sinh viên thực hiện kế hoạch rèn luyện theo chuẩn mực đã học. Sau đó, giảng viên dặn dò sinh viên chuẩn bị cho giờ học tiếp theo.

2.2.1. Quy trình thực hiện bài giảng trên lớp

Các bước chuẩn bị gồm:

- + Giáo án đã chuẩn bị công phu
- + Thiết bị và phương tiện dạy học (nếu có)
- + Tâm lý tự tin chủ động trong giờ dạy
- + Tiến hành truyền đạt tri thức tới học sinh

Sau khi chuẩn bị tất cả các bước trên, giảng viên bắt đầu quá trình dạy học. Thực chất quy trình thực hiện bài giảng là các hoạt động dạy và học. Chủ thể giảng dạy là giảng viên và chủ thể học là học sinh, sinh viên, đối tượng dạy học là tri thức bài học. Do đó, đối tượng thực hiện quy trình bài giảng gồm cả giảng viên và sinh viên. Trong đó, giảng viên giữ vai trò chủ đạo, là người tổ chức, điều hành, dẫn dắt, gợi mở, v.v. Còn sinh viên chủ động, tích cực lĩnh hội tri thức, nhằm phát huy tính tích cực học tập, nâng cao chất lượng dạy học môn học.

Thực hiện đúng quy trình các bước lên lớp là nguyên tắc bắt buộc đảm bảo cho sự thành công của bài giảng, thực hiện hoàn hảo mục tiêu bài học. Sự đảm bảo thể hiện ở các khía cạnh như sau:

Thứ nhất, thực hiện đúng quy trình dạy học. Nghĩa là quá trình dạy học phải tuân theo những nguyên tắc dạy học, phải được thực hiện dưới ánh sáng của chủ nghĩa duy vật biện chứng về lý

luyện nhận thức hiện đại. Điều này làm cho quá trình dạy học hợp quy luật, đảm bảo tiến trình dạy và học phù hợp với mục tiêu dạy học.

Thứ hai, thông qua sự tương tác giữa hoạt động dạy và hoạt động học, một mặt sinh viên chủ động tiếp nhận và khẳng định kiến thức, kỹ năng, thái độ của mình, mặt khác sinh viên cung cấp cho giảng viên những thông tin về nhu cầu, năng lực, sự hiểu biết của bản thân. Đây chính là điều kiện để giảng viên điều chỉnh cách thiết kế và tổ chức dạy học đi đến chuẩn mực.

Thứ ba, cần phải khẳng định rằng dù người dạy có trình độ cao về chuyên môn nghiệp vụ, có nhiều kỹ năng, kỹ xảo về sư phạm, nếu dạy học không có quy trình, dạy học trên lớp một cách tùy tiện, ngẫu hứng thì sẽ không thực hiện được mục tiêu bài học một cách hoàn hảo.

Như vậy, việc thực hiện đúng quy trình bài giảng trên lớp là nguyên tắc bắt buộc. Trong quy trình lên lớp mỗi bước đều có chức năng nhiệm vụ của nó và giá trị dạy học riêng. Người dạy không thể coi thường, xem nhẹ, hay tùy tiện cắt xén đi một bước nào đó trong quy trình. Hoặc ngược lại, người dạy cũng không nên quá đề cao, coi trọng quá mức một bước nào đó trong quy trình dạy học.

Trong năm bước của quy trình trên, bước nào cũng quan trọng, cần thiết trong hoạt động dạy học. Nhưng trong năm bước đó, bước thứ ba "dạy bài mới" là quan trọng nhất, nó là trọng tâm của bài giảng, các bước khác có tính chất hỗ trợ, phối hợp. Việc thực hiện đầy đủ, nhuần nhuyễn các bước của quy trình bài giảng không chỉ đơn thuần là người dạy thực hiện đúng nguyên tắc, mà có ý nghĩa là họ đã làm việc khoa học và như thế kết quả dạy học không thể khác được - đó là hiệu quả cao. Song quá trình thực hiện các bước của quy trình cũng cần phải có sự nhất quán linh hoạt không nhất thiết phải theo đúng tuần tự giữa các bước.

2.3. Quy trình kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên

Kiểm tra, đánh giá đóng vai trò quan trọng góp phần vào việc nâng cao chất lượng dạy và học, làm cho quá trình dạy học ngày càng hoàn thiện và hiệu quả cao. Đánh giá là khâu cuối cùng, là nhận định kết quả từng phần hay toàn bộ quá trình đào tạo. Mục đích của kiểm tra và đánh giá kết quả học tập của sinh viên là đem lại kết quả khách quan, chính xác và công bằng. Từ kết quả đánh giá đó giúp giảng viên có thể phân loại trình độ sinh viên và đánh giá đúng, đủ, chính xác chất lượng dạy và học của cả thầy và trò. Thông qua kiểm tra, đánh giá giúp họ tích lũy thêm kinh nghiệm và có ý chọn lựa phương pháp dạy và phương pháp học ngày một có hiệu quả hơn.

Nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn cần được đảm bảo vận dụng thường xuyên trong quá trình dạy và học. Kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên thông qua nhiều hình thức khác nhau như: Tự luận, trắc nghiệm, vấn đáp, v.v. Yêu cầu đặt ra trong quy trình kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên là phải đảm bảo tính công khai, công bằng, khách quan, nhằm kích thích tính tự giác, tích cực của người học, tạo động lực cho người học.

Đánh giá kết quả học tập của sinh viên là công việc của giảng viên, thường mang tính chủ quan, để loại trừ yếu tố chủ quan ở mức tối đa, đánh giá phải tuân theo một hệ thống các nguyên tắc: Nguyên tắc tính giáo dục, công khai và công bằng. Quy trình kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên phải tuân thủ những quy định chung của Bộ giáo dục và Đào tạo, đồng thời linh hoạt trong những điều kiện đặc thù trên nguyên tắc công bằng, trung thực, khách quan, đảm bảo chất lượng dạy học.

Việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên thường được thực hiện theo các bước sau:

Bước 1: Kiểm tra kết quả học tập của sinh viên sau giờ học bằng hệ thống câu hỏi.

Bước 2: Đánh giá về mặt định lượng như kết quả học tập, mức độ nắm vững tri thức, kỹ năng của sinh viên, khả năng vận dụng tri thức vào thực tiễn, mức độ hứng thú của sinh viên trong giờ học.

Bước 3: Đánh giá về mặt định tính gồm: Mức độ hoạt động của sinh viên trong giờ học, mức độ chú ý của sinh viên, thời gian duy trì tính tích cực và chú ý của sinh viên.

Bước 4: Đánh giá chung là đánh giá toàn diện và hiệu quả của phương pháp dạy học có vận dụng nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn trong giờ học.

Như vậy, có thể nói quy trình kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên là mắt khâu quan trọng không thể thiếu trong hoạt động dạy và hoạt động học. Qua đó góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy.

3. Kết luận

Việc soạn giảng giáo án kinh tế chính trị theo hướng vận dụng nguyên tắc tính thực tiễn vào dạy học phần kinh tế chính trị đã làm cho bài học trở nên sinh động, dễ hiểu hơn, thu hút sự chú ý của người học hơn. Đặc biệt sau khi học xong sinh viên đã biến những kiến thức mình học được để ứng dụng vào cuộc sống thực tiễn, gắn lý thuyết với thực hành, rèn luyện cho sinh viên kỹ năng làm chủ hành động trong cuộc sống.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Vũ Ngọc Am (2004), *Một số vấn đề về phương pháp giáo dục lý luận chính trị*. Nxb Chính trị quốc gia Hà Nội.
- [2] Ban Tư tưởng văn hóa Trung ương (2002), *Văn hóa với thanh niên, thanh niên với văn hóa, một số vấn đề lý luận và thực tiễn*.
- [3] Nguyễn Ngọc Bảo (1995), *Phát huy tính tích cực tự lực Của học sinh trong quá trình dạy học*. Bộ Giáo dục và đào tạo, Vụ Giáo dục.
- [4] Hoàng Chí Bảo (2005), *Tìm hiểu phương pháp Hồ Chí Minh*. Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội.
- [5] Nguyễn Duy Bắc (2004), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về dạy và học môn học Mác-Lênin và Tư tưởng Hồ Chí Minh trong trường đại học*. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

ABSTRACT

The process of building the lectures in the Political Economics with the purpose of theories stick to practice at colleges and universities nowadays

Determining the objective of the lesson, determining the process of building lectures of the Political Economics subject in order to thoroughly align the principles of reasoning and practices in the teaching of the political economy to be effective in the teaching activities in accordance with teaching principles at colleges and universities today are "learning goes with practice", "education associated with production practices".

Keywords: Lecture, teaching, political economics, theories, practices.